

gové v Altoně. A dojalo nás co nehlouběji, jak jsme spatřili jedinečný pořádek v jeho papírech, v jeho celém odkazu, když jsme plnili smutnou povinnost a pátrali po jeho poslední vůli.“ Liliencron miloval statečnou podnikavost občanského života a myšlenka, že by jeho syn mohl být hamburským kupcem, byla milá jeho obraznosti. Za nehloupější legendu pokládá Spiero názor, že Liliencron byl jen básníkem vnějšku, který neuměl naslouchat hlubinám života. Liliencron byl i básník hloubavec a zpytatel — „er war ein echter Gottsucher,“ praví o něm Spiero. Poslední kniha, kterou ze svých „jemných šlechtických rukou“ odložil, byla Božská komedie. A tak pod nánosem hloupých klepů a laciné ztriviálnější šablony vyvstává vážná přísná tvář velkého lyrika: byt' byl básníkem života, byt' světlo mělo v jeho díle převahu nad stínem, jest přece patrné, že i tato poesie, jako každá opravdová poesie, byla zrozena v hlubinách opravdovosti a bolesti, ovšem bolesti statečné. Článek Spierův jest, opakují, kus etického činu: nikdo nebývá vydán tolik nepochopení, pomluvě, klevetám, zlobě svých vrstevníků jako básník a umělec, na nikoho nehledí lidé — a ne jen v Německu! — tak tlustými skly předsudkové nenávisť jako na básníka nebo literáta a nikde není záslušnější než zde vydání svědectví pravdě. — Poučné jest také upozorniti našince, kteří vydávají často o své vůli korespondenci, sotva nebožtík vychladl, na rozhodnost, s jakou zakazuje v témže listě R. Dehmel, testamentárně povoláný správce literárního odkazu Liliencronova, uveřejňovati listy zemřelého, „byt' to byl nejmenší lístek korespondenční“. I ty jsou chráněny zákonem autorským a kdyby i toho nebylo, zemřelý nenáviděl vykramařování důvěrných dopisů, a to slušnému člověku musí již stačit! Opakují: nemělo by být přeslechnuto ani u nás.

Josef Matějka

mladý literát vážných snah, zemřel 30. července [1909] v 30. roce. Matějka vydal román Exotikové a v rukopise zanechává Legendu o nedostavitelném chrámu, z níž část přinesla loni literární prémie Umělecké besedy; práce tyto ovšem trpí různými vadami a slabostmi uměleckými. Lepší jsou některé drobné práce jeho, které uveřejnil v poslední době časopisecky; kritický výběr z nich a snad i z rukopisů měl by literární význam.

Prof. Arnošt Kraus

germanista české university, dovršil 4. listopadu [1909] padesát let života opravdu dělného a jiskrného. Prof. Kraus je nejen vynikající učenec odborný, ale i, což více váží, duch svérázný, muž širokého rozhledu, vzácné opravdovosti, spisovatel dobrý a temperamentní, bystrý kritik literární i společenský, pracovník kulturní, který nešel nikdy širokou silnicí, ale prošlapával si originálně svou stezku.

Anežka Čermáková-Sluková: Vzpomínky na Karolinu Světlu

Někdejší schovanka Karoliny Světlé podává v této knize nejprve něco vzpomínek na proslavenou romancierku českou, vzpomínek málo významných a beletristicky retušovaných, takže ztrácejí i trochu toho dokumentárního zájmu, který by snad měly, kdyby byly podány prostě a střízlivě. Ukazuje se tu znova, jak nášinci neumějí vidět psychologicky člověka významného a jak jsou zdržováni od každého důsažnějšího a významnějšího sdělení lichou bází, aby se nedotkli aureoly národního světce. Každý fakt se tedy upraví, namočí se do fádniho syropu a zušlechťí se tak, že ztratí všechn ráz a všechnu zajímavost a že lije jen nudné divadelní světlo na osobnost, kterou měl vyložit. Ze všech vzpomínkových črt Čermákové-Slukové má největší poměrně zájem kapitola Záhady: zjišťuje se tu vášnivý zájem Světlé o poslední otázky záhrobní, ale i její vytrvalý skepticism, který vzdoroval optimistickým jistotám Julia Zeyera i sestry její, Podlipské.

Četbou mnohem zajímavější než tyto nudné a malicherné vzpomínky jest druhá větší část této knihy, *Listy dvou sester*, listy ovšem úryvkovité a jen z mládí obou sester, z let 1853—1858. Ukázky tyto živí přání, aby se dostalo veřejnosti brzy korespondence úplné a celé ve vydání pečlivém a kritickém. Tyto listy vypravují o čilém duševním životě obou sester mnohem víc než šosácky povrchní vzpomínky Čermákové-Slukové. Ukazují široký zájem obou sester o soudobé snažení nejen literární, ale i filosofické a vědecké. Zvláště jasně rýsuje se v těchto listech Sofie Podlipská; její dopisy jsou chvílemi nesené jakýmsi entusiasmem a jakousi silnou vírou a širokou prozřetelnou moudrostí, které postrádáte v listech sestry starší a slavnější. Ovšem usuzovat z toho již na hodnotu literárního a beletristického díla Sofie Podlipské bylo by lehkomyšlně odvážné a pošetilé. Velikost literárního díla činí jeho síla tvárná a básnická a ne blouznivá ozvuky z četby. A že jest vpravdě roztržka mezi tím, co Sofie Podlipská cítí, a tím, co činí, toho podává již tato zlomkovitá korespondence doklad velmi nepřijemný. V ní blouzní Podlipská o Hamletu a o Hebblově Juditě (r. 1858!) patrně jen proto, aby později přeložila — Seribovu Sklenici vody. Což jest doklad ryze českého dualismu, který prostupuje celé naše literární dějiny.

Z vinohradského Městského divadla

byl propuštěn tyto dny dramaturg a režisér p. Jar. Kamper za vzájemných rekriminací. Správa obviňuje p. Kampra mimo jiné z nedbalé četby zadaných prací dramatických — výtky, na níž jest asi něco pravdy: již loni na podzim p. Dejmek v předmluvě ke svému dramatu usvědčil p. Kampra z čehosi podobného. Nemám zvláštních ilusí o literárním a kritickém talentu ani o režiséřských schopnostech p. Kamprových: jeho literární práce jsou prostřední a v prvním roce Vinohradského divadla viděl jsem několik kusů inscenovaných jím s vkusem dosti pochybným i s invencí ne právě bohatou, a není pochyby, že jest v Čechách alespoň osm deset literátů, kteří by p. Kampra plně nahradili ve všech směrech. Ale co uráží při této aféře, jest hrubost, s jakou lomozí svými měsíci ve svých výkladech vlastenečtí

patroni a družstevníci divadla, povýšenost, s jakou se barikádují před soudem veřejnosti svými peněžními žoky, prohlášující všechno za záležitost zcela vnitřní a soukromou, netajená touha učiniti z divadla Vinohradského výnosný krám i okolnost, že režisérský i dramaturgický úřad z Vinohradského divadla mizí: p. Kamper bude nahrazen pouhým lektorem. Za těchto okolností odstranění p. Kamprovo působí jako předzvěst úplného uměleckého úpadku, do něhož se rádo a úmyslně řítí divadlo, a v pozorovateli vyvolává se dojem, že p. Kamper padá jako obhájce principu uměleckého.

Pan Jaroslav Kamper, exdramaturg Vinohradského divadla

napsal do posledního Lumíra jakousi tragikomickou kroniku o stycích mladých literátů s družstevnickými vinohradskými scénami. Článek páně Kamprův oplývá různými slohovými rozhořčenostmi: p. Kamper dovolává se v něm co stránka několikrát čerta, ďasa a ďábla; vzpomíná-li někdo ex post těchto mocností pekelných, bývá to obyčejně proto, že zapomněl zavčas na ducha svatého čili na Filipa. A věru, čteš-li tu celou pohádku o červené karkulce, nemůžeš nespásknout rukou a neřici si: ale jak je možno, že pan Kamper a ostatní zástupci „principu uměleckého“ dali se tak dlouho vodit za nos vlasteneckými advokáty? Jak jest možno, že dali si vydržet nejprve hůl, pak kožich, pak kabát, pak košili a naposledy i kůži s těla? A věru, nebylo by to možné, kdyby byli jen průměrně prozíraví a kdyby nebyli bývali zaslepeni starostí o své teplé hnízdo: ale to šlo jim před uměním. Hra nepřímností, vytáček a zrady započala podle pana Kampra hned od otevření Vinohradského divadla a vlastně již před ním; jak jest možno, že pan Kamper odkrývá ji až dnes, kdy jest osobně uražen a pokořen? Proč neztotožnil se pan Kamper s ředitelem Šubertem loni na podzim¹ a nepodepřel jeho postavení ve všech sil? Vždyť již tehdy dostoupilo cynické hospodářství vlasteneckých podnikatelů vrcholů! Ale tenkrát chránil p. Kamper hlavně své teplé hnízdo a seděl na dvou židličkách. Proto dnes jeho rekriminace postrádají mravního dosahu a důrazu a nejsou mnohem víc než řečnickým evincením na thema sarkastické rozhořčenosti. Přelstěný lišák káže morálku — divadlo pro české bohy. Zsvěcení se smějí, ale i obecnost, pro něž je hra určena, zdá se, prohlédlo a nemá chuti rozčilovati se. — Nedalo se vlastně víc čekat od lidí a literátů prý moderních, kteří dovedli se spojit se Štechem a jeho skupinou. — Nyní zbývá tedy již poslední representant „literatury a umění slovesného“ ve Vinohradském divadle: V. Štech. Jako ředitel inkasuje s mastným úsměvem výsledky tolikerých bojů, planých invektiv a zbytečných řečnických turnajů. A celá ta trojanská válka pro *tuto* lebku, čte se v Lukianovi. . . Jsou však přátelé paradoxu, kteří se domnívají, že vlasteneckým podnikatelům vinohradským i p. Štech bude příliš umělecký a že naposledy padne i p. Štech jako — obhájce principu uměleckého. V tom případě je však p. Štech pevně rozhodnut dát si vyryt na svůj náhrobek tento důvod zlatými písmenami — bude to jeho jediný nárok na literární historii: „Zde leží V. Štech. Padl jako obhájce uměleckých Thermopyl vinohradských. . .“

1 - [Viz zde str. 239 a n.]

O francouzském vlivu v naši literaturu

hovořilo se zase v poslední době v několika feuilletonech. Jsou u nás lidé, a lidé velmi četní, kterým každý dovršený vývoj zdá se býti dobrý a správný, lidé, již rádi — ó jak rádi — propůjčují se za advokáty a apologety každého hotového a dovršeného procesu a jsou přítomni přesvědčeni, jak hlubokou filosofickou posici tím zaujali, a nepřipouštějí ani pochyby o její nevýratnosti. Že filosofie tato jest úžasně pohodlná, ani to jich neznepokojuje, ani to nenabádá jich k opatrnosti: tato prostoduchá suffisance jest něco typicky českého. Z lidí těch jest patrně i pan Dyk. Pan J[an] H[erben] mnil v Čase nedávno, že lumírovci a zvláště Vrchlický zarazili přirozený vývoj literatury české k realismu, jak se začal projevovat v letech šedesátých, tím, že se dali v područí vlivu francouzského, předem rétorického V. Huga, a že jest tohoto zvratu vývojového litovati. Pan Dyk vystupuje v Lumíru proti J[anu] H[erbenovi] jako apologeta dovršeného rozvoje: směr lumírovský zvítězil, poněvadž byl silnější; a poněvadž zvítězil, byl i nutný; a poněvadž byl nutný, byl i dobrý — takové jest v jádře stanovisko p. Dykovo. Že byl tento obrat nutný, jest snad možné, ale že byl již proto dobrý, neplyne z toho nikterak. Všecko, co bylo a co se v minulosti uskutečnilo, bylo silně a tím nutně — o tom není pochyby — ale bylo-li to tím i dobré, jest venkoncem sporné. *Zde* jest právě problém historického soudu. Historie, když byla vyložila, jak a proč se ten který fakt nebo směr nebo útvar uskutečnil, musí i posoudit, byl-li tento útvar vývojově dobrý, t. j. nejučelnější s hlediska celkové logiky vývojové. Tak vede si alespoň opravdová velká historie, která nevzdává se pohodlnicky *práva soudu*, nýbrž vidí v něm nejvyšší i nejnepodnější svůj úkol.

Mně alespoň není pochyby, že směr, který dali vývoji naší literatury lumírovci, jest nejen nutno přijímat, nýbrž že se musí i soudit a že jest možno plným právem pochybovati o jeho vývojové účelnosti, a jsem sám z těch, pravda, nemnohých, kdož o ní pochybují. Mně jest jasno, že lumírovci a zvláště Vrchlický chybili tím, že přejímali hotové formy a útvary francouzského romantismu; není pochyby, že tím urychlili umělecký vývoj literatury české — ale *otázka jest právě v tom, bylo-li toto urychlení zdravé, bylo-li organické*. Kdyby se byla literatura česká let šedesátých vyvíjela na posavadní podloze umělecké, není pochyby, že by se byla vyvíjela pomaleji a obtížněji, že by asi nebyla vydala těch několik poměrně lesklých a zářivých děl, která napsali lumírovci — ale jest otázka, zda by tento volný rozvoj nebyl organičtější a zda by se jeho cestou, byť obtížnější a pomalejší, nedospělo k výsledkům o to trvalejším a zákonnějším, oč by byly organičtější. Že dnešní moderní poesie česká výsledky lumírovského směru vývojového často odhazuje a že začíná, alespoň v nejlepších svých představitelích, často *ab ovo*, stupňuje a podepírá mě pochyby. Ukazuje to, že těmto výsledkům schází hlubší, zákonnější a organičtější platnost a dosah. Tím nevyslovuji se nijak skepticky o talentu Vrchlického nebo lumírovců: napsali díla opravdu zářivá a lesklá, ale stvořili je mimo organický vývoj literární jako výjimku. A tu kladě se otázka, nezabránili-li právě těmito předčasnými, lesklými a exotickými díly, že nevznikla *o několik desetiletí později* díla, ne snad tak zářivá a lesklá, ale zato *hlubší, zákonnější a organičtější*. Neminula-li literatura tím, že se dala úspěšněji stezkou lumírovského směru, možnosti k dílům zákonné a organické krásy, která ležela na pravidelné, ale trudné a pozvolné dráze